

סגור חלון

מס הכנסה יודע עלינו הכל - ולא תמיד שומר בבטן : מספר בתי משפט חייבו את רשות המסים למסור מידע חסוי על נישומים

אם שהגישה תביעת אבהות קיבלה את פרטי האב מרשות המסים לאחר שלא הצליחה לאתרו - מה חושבים על כך עורכי הדין? עו"ד אורי גולדמן: "זוהי חזירה עמוקה לפרטיות"; עו"ד משה שקל: "זה מחיר שכדאי לשלם"

אלה לוי-וינריב

27/8/2008

נישומים רבים ה"מתפשטים" בפני רשות המסים וחושפים הן פרטים כלכליים-עסקיים על עצמם והן פרטים אינטימיים מחייהם, סומכים על-כך שחובת הסודיות המוטלת על רשות המסים תגן עליהם מפני חשיפה פומבית, וכי הפרטים שמסרו "יישמרו במערכת". על-פי חוק, הפרטים והמסמכים שמסר הנישום "המתייחסים להכנסתו של אדם או לפרט שבהכנסתו" הם "דבר שבסוד ושבמהימנות אישית". המחוקק סומך על פקידי השומה ועובדי הרשות שישמרו על המידע בסודיות מוחלטת, והם אכן עושים זאת.

במרבית המקרים, אדם המעוניין לגלות מידע הנוגע להליכים של אדם אחר מול הרשות ייתקל ב"חומת סודיות". במהלך השנים הוסיפו בתי המשפט עוד לבנים לחומת הסודיות הזו, כאשר במרבית המקרים נמנעו מאישור בקשות לחשיפת מידע המצוי ברשויות המס, למעט חריגים הקבועים בחוק ובהלכה פסוקה. בתי המשפט הבהירו את חשיבות חובת הסודיות ואת תכליתה: השאיפה להקנות הגנה מקיפה למידע שמסר נישום או המגיע לרשויות המס בדרך כלשהי, כמו גם לאפשר לרשויות המס להגיע לידי גביית מס אמת.

פרטים על מקום העבודה

3 החלטות שניתנו לאחרונה בערכאות שונות ובעניינים שונים מעמידות בסימן שאלה את היציבות של חומת הסודיות. אחת מהן ניתנה בתיק שאינו עוסק בענייני מס, וניתנה בבית המשפט לענייני משפחה בירושלים, במסגרת תביעת אבהות שהגישו ארבעה ילדים באמצעות אימם. האב-הנתבע לא הגיש כתבי טענות, לא הגיב להחלטות, ולא התייצב לדיונים, והמשטרה לא הצליחה לבצע צו הבאה בכתובת אימו, הרשומה ככתובתו במשרד הפנים. האם ידעה שהאב עובד בבית-מלון, אך טענה כי בשל מצבה הכלכלי אין לה דרך לאתרו.

בנסיבות אלה ביקשה מבית המשפט לחייב את פקיד השומה נתניה למסור פרטים על מקום עבודתו, כך שתוכל להמציא לו את כתב התביעה, ולמסור את הפרטים למשטרה כדי שתבצע את צו ההבאה. בית המשפט לענייני משפחה בירושלים נעתר לבקשה, והורה לפקיד השומה נתניה למסור פרטים על מקום עבודת האב. זאת, חרף התנגדות היועץ המשפטי לממשלה למסירת הפרטים, בשל החיסיון החל על מידע המצוי בידי רשויות המס, בהתאם לסעיפים 231-232 לפקודת מס-הכנסה, הקובעות חובת סודיות.

סגנית הנשיא, השופטת נילי מימון, ציינה שאכן סעיף 231 לפקודה קובע חובת סודיות לגבי כל מי שממלא תפקיד בביצוע הפקודה. עוד הוסיפה, כי סעיף 232 אף קובע שלא יידרש אדם הממלא תפקיד לצורך הפקודה, להראות לבית המשפט כל מסמך או לגלות לו כל ידיעה שהגיעה אליו אגב מילוי תפקידו. בנוסף, החריגים בסעיפים, המאפשרים גילוי מידע, לא התקיימו במקרה שבפניה. אולם, קבעה, "דיוק מלשון סעיף 231 מורה, כי האיסור לגילוי מידע מתייחס ל"הכנסתו של אדם או לפרט שבהכנסתו".

דיוק לשון זו מורה, כי פרט אשר איננו פרט המתייחס להכנסה, אין חלה עליו חובת הסודיות הגורפת. לפיכך, המידע המבוקש בענייננו חורג מתחומי התפרשותה של חובת הסודיות על-פי הפקודה, ומשום כך

החובה כלל איננה חלה ביחס אליו". השופטת מימון הדגישה שהמידע המבוקש חיצוני לטיפול בתיק. "מדובר בסך הכול במידע אודות מקום עבודת המשיב, וללא קשר להליך המתבצע במס-הכנסה", ולכן, מתן המידע המבוקש לא יפגע "בהגנה על האינטרסים העומדים ביסוד חובת הסודיות".

באותו יום, ניתנה גם בבית המשפט העליון החלטה הנושקת לתחום, ונוגסת משהו בחובת הסודיות. עו"ד (רו"ח) שי עינת, העוסק בתחום המיסים, ביקש מבית המשפט לעיין במסמכים המצויים בתיק מיסים שהתנהל בין חברת צביון לממונה מע"מ גוש דן. לטענת עינת, יש לו מחלוקת עם רשויות המס בתיק אחר בנסיבות דומות ובסוגיה משפטית זהה, וכי מטרת העיון בתיק היא ללמוד מן הטענות המשפטיות של הצדדים. חברת צביון התנגדה לבקשה בטענה כי הליך משפטי בעניין מחלוקות מס כולל פרטים ונתונים עסקיים שאין הנישום-העוסק מעוניין בחשיפתם לעיני כול.

גם ממונה המע"מ בגוש דן ציין, כי בהתאם להלכה הפסוקה, רשאי עו"ד עינת לעיין בהודעת הערעור, אך אין להיעתר לבקשתו לעיין במסמכים, מוצגים וכתבי טענות המצויים בתיק, המתנהל בבית המשפט המחוזי בדלתיים סגורות.

רשמת בית המשפט העליון, גאולה לוי, התירה לעינת לעיין בתיק בית המשפט ללא סייגים. לוי ציינה, כי אין איסור בדין לעיין בחומר, מטרת העיון (לימוד מהטענות המשפטיות של הצדדים) מוצדקת, ואף אין להגביל את העיון בתנאים.

לעו"ד צבי סבוב, שהגיש בקשה דומה לבית המשפט העליון לפני כשלוש שנים, היה פחות מזל מאשר לעינת. רשם בית המשפט העליון יגאל מרזל התיר לו לעיין בתיק המתנהל בין פקיד השומה למפעלים גדולים לחברת פז-גל ופזגו 1993, שהוא לא היה צד לו, למעט תיק המוצגים שצורף לסיכומי פקיד השומה. תיק המוצגים כלל מסמך הבהרות למס-הכנסה בנושא המיזוג בין שתי החברות, ובו מידע עסקי על פזגו, כגון היקף פעילות והערכת שווי, וכן דוחות כספיים של פזגו, שהוגשו למס-הכנסה. לגביהם, ציין מרזל, "חלה לכאורה ההגנה שבסעיף 231 לפקודת מס-הכנסה, וזאת להבדיל מכתבי הטענות".

מגמה או החלטות נקודתיות?

בהחלטה שלישית שניתנה החודש, שמוקדם לומר עדיין מה יהיו השלכותיה על עמידות חובת הסודיות, נעתר בית המשפט העליון, חלקית, לבקשה שהגישו שני נישומים, לימור בקל וזוהר אלון, לעיון ולגילוי הסדרי פשרה שעשו רשויות המס עם נישומים אחרים, שהם נקבו בשמותיהם.

"יכולות להתעורר שאלות מורכבות באשר לאינטרסים של כל אחד מן המעורבים בעניינם: המבקשים, רשות המס והנישומים האחרים", ציין השופט אשר גרוניס, והוסיף כי "בהקשר זה, ראוי לזכור את החיסיון הקבוע בחוקי המס ואת זכותם לפרטיות של הנישומים האחרים". למרות זאת, בהחלטה קצרצרה, של עמוד אחד, חייב גרוניס את פקיד שומה תל-אביב להגיש תצהיר שבו יפרט לאילו הסדרי פשרה או סיכומים אחרים הגיע עם הנישומים האחרים שציינו המבקשים, ומה ההבדלים בינם למבקשים.

האם אותם נישומים צייתנים שנענו עד כה לדרישות הרשות והחוק יחשפו את עצמם באותו ביטחון אם יידעו שהפרטים שמסרו לא "שמורים במערכת" ועשויים לעבור לגורם שלישי? לא בטוח. לא ברור אם ההחלטות האלה יוצרות סדקים בחומת הסודיות, ואם ניתן לזהות מגמה חדשה המחלחלת לבתי המשפט או שמדובר בהחלטות נקודתיות שמצויות במתחם הפרשנות הראוי ואין להן השפעות מרחיקות לכת (ראו מסגרות), אך ברור שיש נקודה חדשה למחשבה עבור הנישומים ועורכי-דינם: חובת הסודיות - לאן?.

נגד / עו"ד אורי גולדמן: "חזירה עמוקה לפרטיות"

"על פניו, מההחלטות האחרונות בתחום, עולה כי קיים סדק בחומת הסודיות. סדק אשר הפסיקה מגדילה מעת לעת", אומר עו"ד אורי גולדמן, ממשרד עורכי הדין גולדמן-ברון המתמחה במיסים. לדברי גולדמן, למגמת הצמצום בחובת הסודיות עלולות להיות השלכות מרחיקות לכת. כך למשל, החלטת בית המשפט לענייני משפחה, המצמצמת את חובת הסודיות וקובעת שאינה חלה על מידע "החיצוני לטיפול בתיק", עלולה לגרור את הלכות המס למדרון תלול כשלא ברור מה עומק התהום שאליה יידרדרו. "ניתן לחשוב על נושאים נוספים 'החיצוניים לטיפול בתיק', שעליהם, לכאורה לא חלה חובת סודיות, ביניהם: סוג רכב בבעלות הנישום, מקום מגורים, בעלות בנכסי נדל"ן, דברים שאמר נישום בדיונים אצל פקיד השומה, שאינם קשורים לטיפול בתיק, כניסות ויציאות של אדם מהארץ, נתונים שקשורים לפעולות גבייה שמקורן בפעולות שנעשו לאחר סיום הטיפול בתיק ועוד".

גולדמן מוסיף, כי "התוצאה הפרקטית של החלטת בית המשפט העליון בעניין עו"ד עינת היא כי ערעור לבית המשפט העליון פותח את הדלת (בתנאים מסוימים), בפני צדדים שלישיים לעיין בתיק בית-המשפט ובין היתר בטענות המשפטיות שהעלו הצדדים" -

* ומה רע בזה?

"אפשר לחשוב על מקרים נוספים שבהם צד שלישי יכול לבקש ללמוד טענות משפטיות כמו ערעור המדינה לבית המשפט העליון בעניין ורד פרי, פסק-הדין שבו הותר ניכוי הוצאות מטפלת, הדיון הנוסף בעניין משה סמי, ערעור המדינה בעניין שרל שבטון. לא יהיה לזה גבול ותוך כדי 'החשיפות' האלה ייחשפו, שלא לצורך, פרטים אינטימיים ואישיים של הנישומים. אם המגמה תימשך לא יהיה ברור איפה הגבול שמציבה חומת הסודיות".

גולדמן סבור, שהעובדה שנישום אחד אינו יודע מה סוכס עם נישום אחר, היא מבורכת. "אף אחד לא יודע מה נסגר עם החבר שלו, ומה נסגר בשומה של פנינה רוזנבלום, וכך לא יכול לקרות מצב שמישהו יבוא ויגיד 'למה איתו סגרתם ככה ואיתי לא'. וזה הסדק שהתחיל בהחלטות החדשות. הן מאפשרות חדירה לפרטיות השומה של נישום שאינו קשור אליו, ופגיעה בשיקול הדעת של הרשות".

* האם לא ראוי שתהיה בחינה של שיקול-הדעת וידאגו לשוויון בין הנישומים?

"לא במחיר של פגיעה בנישומים. אם ידאגו לשקיפות מלאה יפתחו את כל מה שהיה עד היום בחדרי חדרים, ובדרך יחשפו פרטים שלא ראוי שייחשפו לציבור הרחב. עדיין לא הגענו לפתיחות כזאת, ובניתיים מדובר רק בסדק דק, אך צריך להיזהר מכך. לכל נישום ולכל אדם שמתנהל מול הרשות יש נסיבות מיוחדות משלו, שבגללם הרשות מתחשבת בו, או מפחיתה לו מס, ולכן הצורך להשוות בין נישומים שונים לא נכון בכל מצב.

"רשות המיסים מחזיקה בידה מידע רב ופרטים אישיים על הנישומים, שאין הצדקה לחשוף אותם בפני אחרים. לדוגמה, אם יש לאדם נכות רק על הנייר והוא מקבל בגללה הטבות מס, אז הדבר הכי גרוע מבחינתנו זה שמישהו ידע על כך. חוץ מזה, אף אחד לא רוצה שמישהו ייכנס לו לנכסים. הוא חייב לפרוס הכול בפני הרשות, אבל לא בפני אחרים. אם יש לאדם חשבונות בנק בשווייץ שהוא אינו מעוניין שאשתו תדע עליהם, אז עכשיו בית המשפט לענייני משפחה יחשוף אותם דרך פקיד השומה? זה הגיוני? ממש לא. זו חדירה עמוקה מדי לפרטיות".

ולמען הפרנואידיים שבינינו, מוסיף גולדמן: "רשות המיסים יודעת עלינו הכול. היא יודעת כמה פעמים אדם יצא ונכנס מהארץ, ואילו נכסים, חסכוניות, הוצאות וחשבונות יש לו. זה מאגר מידע בלתי נדלה. נוסף לכך, הרשות מחוברת למאגרים של משרדי הפנים, המע"מ ולכל מאגר אפשרי. לכן, הסדק הזה שמתחיל להיפער הוא לא נכון מבחינת מדיניות מס ראויה".

בעד / עו"ד משה שקל: "מחיר שכדאי לשלם"

"מה זה סדק?", שואל עו"ד משה שקל, מומחה למיסוי. לדבריו, לא ניתן לומר כי ההחלטות האחרונות סודקות את "חומת הסודיות", אלא מדובר בעניינים הנתונים לפרשנות ובהתמודדות מתמדת של בתי המשפט עם עקרונות משפטיים וחוקתיים שלעיתים סותרים זה את זה.

לדברי שקל, בקביעת בית המשפט לענייני משפחה, "הייתה הרחבה של הסייגים לחובת הסודיות בשני מובנים: האחד, הסייג הקובע כי חובת הסודיות לא תחול לגבי בני זוג שהם נשואים ומנהלים יחד משק בית משותף, הוחל הן על יחסי בני-זוג והן גם על יחסים אחרים בין הורים לילדים משותפים; והדבר השני הוא שכנראה נתנו פרשנות מקילה למונח 'הכנסה או פרט הכלול בפרטי הכנסת' שלגביו חלה חובת סודיות, כך שמקום עבודה לא כלול בהגדרה הזו, ולכן הוא לא נתפס כסודי". שקל מבהיר, כי בפרשנות הזו אין כדי ליצור סדק בחומה.

לגישתו, שני פסקי-הדין האחרים (של עו"ד עינת ולימור בקל) מבטאים את הצורך המתמיד של בתי המשפט באיזון אינטרסים ועקרונות. "כנגד חובת הסודיות יש עקרונות מיסוי אחרים וערכים שהם חשובים אולי לא פחות מאשר חובת הסודיות. בין עקרונות המיסוי ובין ערכי המס האחרים יש ערכים כמו ערך הניטרליות של המס, העדר אפליה, עיקרון השוויון האופקי ועיקרון השוויון האנכי, ובעטיים של אותם ערכים מס סוטים לעיתים מחובת הסודיות".

לדבריו, הכפיפות של דיני המס לעקרונות השוויון האופקי והאנכי מציבה את בתי המשפט בדילמה. "ולכן

מדי פעם הם עושים סדקים בחומת הסודיות. זו דילמה לא פשוטה ולא קלה. בשנים האחרונות, דווקא בגלל הרצון לתת משקל לשיוויון אופקי ולשיוויון אנכי, ולהעדר אפליה ולניטרליות, יש יותר פסיקה שמחייבת את פקיד השומה לתת לנישום יותר מידע לגבי איך הוא קבע את השומה שלו, ואם השומה שלו קשורה או דומה למקרים אחרים או לנישומים שקשורים לאותו עסק עצמו. אותה חובת מתן מידע משתרעת גם על הסכמים, הסדרי שומה, ואישורים שנתן פקיד השומה לאחרים גם במחיר של פגיעה מסוימת בחובת הסודיות".

* המגמה הזו מבורכת מבחינת הנישומים?

"חובת הסודיות משמשת לא אחת, בדומה לטענות בדבר שיקולי ביטחון למשל, להתחמקות פקיד שומה מלתת הסברים מניחי דעת מדוע נישום אחד מקבל יחס X ואחר מקבל יחס Y. אם צריך להעמיד על כפות המאזניים את חובת הסודיות, תהיה חשובה ככל שתהיה, מול ערכים כמו שוויון אופקי, שוויון אנכי או ניטרליות, אני דווקא מעדיף את הערכים האלה ולא את חובת הסודיות. אם זה המחיר, אני חושב שכדאי לשלם אותו".

עם זאת, לדברי שקל, יש גבול לחשיפה. הסייג לגילוי : אי-חשיפת פרטים אינטימיים שקשורים לנישום ואינם רלבנטיים לנישום האחר המבקש את הגילוי.